
Remissyttrande över SOU 2023:37, Förstärkt skydd för den personliga integriteten – Åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet

Sammanfattning

RFSL Ungdom har beretts möjligheten ge synpunkter på betänkandet SOU 2023:37 Förstärkt skydd för den personliga integriteten – åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet. Vi tackar för möjligheten och lämnar ett yttrande tillsammans med Antidiskrimineringsbyrån Väst, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, Röda Korsets Ungdomsförbund, Unga Hörselskadade och Örebro Rättighetscenter.

Synpunkter

Förslag till åtgärder mot otillbörlig kontroll av flickor och kvinnors sexualitet

Oskuldskontroller

RFSL Ungdom, Antidiskrimineringsbyrån Väst, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, Röda Korsets Ungdomsförbund, Unga Hörselskadade och Örebro Rättighetscenter tillstyrker förslaget att utförande av oskuldskontroller bör kriminaliseras oavsett om samtycke lämnas och även när åtgärderna avser personer som har fyllt arton år.

Rätten till sin egen kropp och sexualitet är en förutsättning för god sexuell och reproduktiv hälsa. Sexuella rättigheter ingår i de mänskliga rättigheterna. Oskuldskontroller är en i grunden patriarkal konstruktion där kvinnans sexuella oskuld avgör hennes värde. Ett särskilt förbud mot oskuldskontroller kan ha en viktig normerande makt, där lagstiftaren skickar en tydlig signal om att varje person själv äger rätten att besluta om när, hur och med vem denne har sex.

Vi vill också framhäva behovet av lättillgänglig information om oskuldskontroller till den som utsatts eller riskerar att utsättas för oskuldskontroller. Kunskapsstöd till yrkesverksamma som möter kvinnor som utsatts eller riskerar att utsättas för oskuldskontroller är en nyckelfaktor för att nå dessa kvinnor.

Oskuldsingrepp

RFSL Ungdom, Antidiskrimineringsbyrån Väst, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, Röda Korsets Ungdomsförbund, Unga Hörselskadade och Örebro Rättighetscenter avstyrker förslaget om att kriminalisera oskuldsingrepp då det är ett intrång på individens rätt till att fatta informerade beslut om sin kropp och sexualitet.

Vi anser inte att frivilliga ingrepp för att få ens kvinnliga könsorgan att framstå som att denne inte har haft samlag är jämförbart med kvinnlig könsstympning och anser därför att läkarens plikt att ta ställning till om behandlingen är i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet i lagen (2021:363) om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar är tillräcklig. För oss är det en självklarhet att varje individ själv har rätt att besluta om eventuella estetiska ingrepp i sin kropp.

Vi anser dock att oskuldsingrepp på minderåriga bör kriminaliseras.

Oskuldsintyg

RFSL Ungdom, Antidiskrimineringsbyrån Väst, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, Röda Korsets Ungdomsförbund, Unga Hörselskadade och Örebro Rättighetscenter delar inte utredningens åsikt om att intygande av sexuell oskuld inte bör kriminaliseras. Vi anser att utredningens förslag på kriminalisering i avsnitt 8.6 är bra.

Det upplevda behovet av oskuldsintyg är grundat i patriarkala och hedersrelaterade normer. Även om sjukvårdspersonal inte får utfärda oskuldsintyg finns idag ett kryphål där personer som inte är legitimerad sjukvårdspersonal kan utfärda sådana intyg utan att det kan lagföras. Genom att lagstifta emot det sänder

lagstiftaren en tydlig signal om att förtrycket inte är acceptabelt. Vi vill framhäva lagens normativa makt rörande kvinnors kroppsliga och sexuella autonomi.

Utvidgning av grunderna för utreseförbud enligt LVU

RFSL Ungdom, Antidiskrimineringsbyrån Väst, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, Röda Korsets Ungdomsförbund, Unga Hörselskadade och Örebro Rättighetscenter tillstyrker utredningens förslag om att oskuldsgrepp och oskuldskontroll ska utgöra grunder för utfärdande av utreseförbud. Vi anser dock att regleringen bör ändras i enlighet med förslagen i Ds 2022:9, Ett utvidgat utreseförbud för barn.

Underlåtenhet att avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott

RFSL Ungdom, Antidiskrimineringsbyrån Väst, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, Röda Korsets Ungdomsförbund, Unga Hörselskadade och Örebro Rättighetscenter delar utredarens intention att kriminalisera underlåtenhet att avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott men menar att förslaget behöver utredas vidare med anledning av otydligheten av förslaget i förhållande till existerande anmälningsplikt för personal i exempelvis skola och sjukvården enligt socialtjänstlagen. Synpunkterna i SKR:s remissyttrande¹ bör tas i beaktande när frågan utreds vidare.

Omvändelseförsök

RFSL Ungdom, Antidiskrimineringsbyrån Väst, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, Röda Korsets Ungdomsförbund, Unga Hörselskadade och Örebro Rättighetscenter delar inte utredningens slutsats om att omvändelseförsök inte ska kriminaliseras, utan anser att en ny brottsrubricering måste införas som särskilt förbjuder påtryckningar och tvång som syftar till att förmå någon att förändra, permanent dölja eller avstå från att leva i enlighet med sin sexuella läggning eller könsidentitet eller uttrycka kön på det sätt personen själv vill. Därtill bör omvändelseförsök vara en grund till straffskärpning samt att så kallade uppfostringsresor av hbtqi-personer bör ingå i beslut om utreseförbud i enlighet med LVU.

Enligt FN:s Independent Expert on protection against violence and discrimination based on Sexual Orientation and Gender Identity (IESOGI) är omvändelseförsök djupt skadliga interventioner som vilar på en falsk medicinsk idé om att hbtqi-personer är sjuka, att dessa ingrepp vållar svår smärta och lidande för de som utsätts, och resulterar i långvarig psykologisk och fysisk skada.² IESOGI menar också att omvändelseförsök bryter mot rättigheten att inte bli utsatt för tortyr och misshandel, eftersom det grundas i en idé om att hbtqi-personer är underlägsna hetero- och cispersoner och därför måste ändra deras identitet. Därför rekommenderar IESOGI att FN:s medlemsländer kriminaliserar omvändelseförsök, vilket också har gjorts av flera länder. Även Europaparlamentet välkomnar ett förbud mot omvändelseförsök i en resolution från 2018 om situationen för grundläggande rättigheter i EU.³

Enligt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) rapport om omvändelseförsök från 2022 uppger 18 procent av unga hbtqi-personer att de blivit utsatta för någon form av påtryckningar som syftar till att få den unga att förändra, permanent dölja eller avstå från att leva i enlighet med sin sexuella

¹ Sveriges kommuner och regioner, *Yttrande: Förstärkt skydd för den personliga integriteten (SOU 2023:37)*, 2023. <https://www.regeringen.se/contentassets/f93d20c1921443998de162f3b2ec690d/sveriges-kommuner-och-regioner.pdf>

² United Nations Independent Expert on Protection against Violence and Discrimination Based on Sexual Orientation and Gender Identity, *Report on Conversion Therapy*, A/HRC/44/53/2020. <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/report-conversion-therapy>

³ Europaparlamentet, European Parliament resolution of 1 March 2018 on the situation of fundamental rights in the EU in 2016, (2017/2125(INI)), 2018. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0056_EN.html

⁴ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, *Unga hbtqi-personers utsatthet för omvändelseförsök i Sverige*, 2022. <https://www.mucf.se/publikationer/unga-hbtqi-personers-utsatthet-omvandelseforsok-i-sverige>

läggning, könsidentitet eller könsuttryck.⁴ Fem procent av hbtq-personer uppger att de blivit utsatta för allvarigare former av påtryckningar som faller inom MUCF:s definition av omvändelseförsök. Omvändelseförsök syftar till att i grunden ändra en persons identitet, vilket är en handling som i sig är oerhört integritetskränkande och skadligt. De delar i nuvarande lagstiftning som kan omfatta omvändelseförsök missar motivet bakom handlingen och kommer endast åt vissa metoder som kan användas i syfte att omvända en person. Därtill känner RFSL Ungdom inte till några fall där nuvarande lagstiftning tillämpats i fall som rör omvändelseförsök. Detta bör indikera att nuvarande lagstiftning inte är tillräcklig.

Ytterligare en brist i befintlig lagstiftning är att den inte speglar de systematiska och upprepade påtryckningar som hbtqi-personer kan bli utsatta för. Jämförelser kan här göras med brottsrubriceringen grov kvinnofridskränkning, vilken syftar till att angripa kvinnors särskilda utsatthet. Omvändelseförsök måste ses som särskilt allvarligt på grund av den dubbla utsatthet som hbtqi-personer som lever i en hederskontext och samtidigt måste förhålla sig till det cisheteronorma samhället upplever.

Samtidigt är införandet av straffrättsliga åtgärder endast en del i att motverka omvändelseförsök. Regeringen behöver ytterligare agera för att resurser ges till de som utsätts för omvändelseförsök. Detta bör omfatta utbildning, stöd till hemlösa, avvänjningstjänster för personer med ANDTS-beroende, suicidpreventiva åtgärder och stöd från hälso- och sjukvården. Regeringen behöver också tillskjuta resurser till aktörer som arbetar med att förebygga och förhindra omvändelseförsök.

Avslut

Vi tackar för frågan om att yttra oss över betänkandet och ser fram emot fortsatt dialog i dessa viktiga frågor.

Vänliga hälsningar,

Elias Fjellander, förbundsordförande RFSL Ungdom
Jacob Lidman, vice förbundsordförande RFSL Ungdom
Andreas Hernbo, ordförande, Antidiskrimineringsbyrån Väst
Conny Allaskog, ordförande, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, NSPH
Li Nester, förbundsordförande, Röda Korsets Ungdomsförbund
Johanna Forsberg, ordförande Unga Hörselskadade
Caroline Daly, verksamhetsansvarig, Örebro Rättighetscenter

Källhänvisning

Europaparlamentet, *European Parliament resolution of 1 March 2018 on the situation of fundamental rights in the EU in 2016*, (2017/2125(INI)), 2018. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0056_EN.html

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, *Unga hbtq-personers utsatthet för omvändelseförsök i Sverige*, 2022. <https://www.mucof.se/publikationer/unga-hbtq-personers-utsatthet-omvandelseforsok-i-sverige>

Sveriges kommuner och regioner, *Yttrande: Förstärkt skydd för den personliga integriteten (SOU 2023:37)*, 2023. <https://www.regeringen.se/contentassets/f93d20c1921443998de162f3b2ec690d/sveriges-kommuner-och-regioner.pdf>

United Nations Independent Expert on Protection against Violence and Discrimination Based on Sexual Orientation and Gender Identity, *Report on Conversion Therapy*, A/HRC/44/53/, 2020. <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/report-conversion-therapy>